

in het leven
ogen terzijde
is V.C. U dan
ng van een Ge-
and ook over
rmeerd Maat-
it deze grond-
van het
lijke wer-
insel en
van Gods
christe-
arbeid
haar twee
Aan den
ederlief-
het voe-
God ook
e geeft,
ganisch
gemeen-
ok in de
van den
ds Woord
vrijheid
zijn eigen-
nde hier-
en plaats
a werker
sch Gods
er staan-
opracht
d, staan-
de vrij-
Onder-
te dienen

van Christendom en Maatschappij, bij het veertigjarig bestaan uitgegeven. Het Verbond van Chr. Werkgevers is in groote meerderheid voor dezen druk gewicht en biedt geen principiële verzet meer tegen vormen van organisatie, waarbij gevaren wordt, zoals prof. Dooyeweerd terecht het uitdrukte, in het zog van den socialistischen ijsbreker.

Daarbij komt ons voorstel om te komen tot vorming van een GEREFORMEERD MAATSCHAPPELIJK VERBOND ook op uit de noodzaak, waar de tegenwoordige, christelijke organisaties van den arbeid, op grond van hun breedere, te breedende grondslag ons geen principiële bevrediging kunnen schenken, in dezen een eigen initiatief te gaan ontwikkelen en een nieuw begin te maken. Het is ons doel, daarmede tevens voor ons deelte doorbreken de tot nu toe bestaande figuur van onderscheiden werkgevers- en werknemersorganisaties, die in hun structuur gerekend naar hun historische origine, wel heel sterk ons doen denken aan den klassenstrijd.

Wanneer wij letten op de geringheid onzer krachten, de kleinheid van ons getal, den omvang van de taak, die ons wacht, zoowel in het Verbond als in het Verbond, dan zou ons de moed kunnen ontzinken. Wanneer wij evenwel het wagen met God en met elkander in het geloof om dit werk te beginnen, daarbij alles verwachtende van Hem, Wiens kracht in zwakheid volbracht wordt, Die den moede kracht geeft en sterkte verleent aan hem, die geen krachten heeft, dan mogen wij ook gewis zijn, dat Hij ons Zijn bijstand wil bewijzen en dat Hij ons bekwaam zal maken, om naar onze roeping Hem te dienen in dit werk, opdat wij ook in dezen voortgaan te leeren, dat noch onze zorg en arbeid, noch Zijn gaven zonder Zijn zegen en genaden en dat wij derhalve ook rustig ons vertrouwen van alle schepselen kunnen en zullen moeten aftrekken en op Hem, onzen God, alleen stellen.

Tenslotte willen wij nog het volgende overwegen: Men hoort in onze dagen, gelijk in vroegere, wel door dezen en genen betoogen, dat in onzen catastrophalen tijd door God de gelegenheden tot het hebben van organisaties van christelijke actie in deze wereld aan de Christenen worden ontnomen. Hoewel wij met hen, die zoo denken en spreken, gaarne dit willen erkennen, dat ons in dezen tijd veel ontnomen wordt, omdat wij het met een goede en zuivere conscientie in den Heere en in de oefening van de gemeenschap der heiligen niet kunnen vasthouden en dus tot onze droefheid ons zien ontvallen in veler tot levensafval leidende levenshouding, waarbij b.v. de grenzen voor zulke organisaties van christelijke actie, hetgeen moet zijn actie achter Christus aan en uit kracht door God verleend, in een z.g. oecumenische gezindheid ruimer worden getrokken dan op grond van Gods Woord verantwoord geacht kan worden, toch moeten wij ook om Gods wil ons verklaren en uitspreken tegen zulk een beschouwing, waarbij men ons van christelijke georganiseerde levensactie wil doen afzien in onzen tijd. Want wij belijden de gemeenschap der heiligen en daarin óók, dat elk zich moet schuldig weten, zijn gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden. Deze gemeenschap in haar oefening, mag, als deel uitmakende van ons heilig geloof, niet ledig zijn in ons. Zij is ook maar niet een zaak van den Zondag en van de kerkbank alleen, maar van de gansche werkweek en van de groote heibaan, waarin God met ons optrekt door deze wereld. Die gemeenschap der heiligen is zaak van beoefening, waar God ons den broeder of zuster doet ontmoeten, in fabriek en kantoor, in woningen werkplaats, in studeer-

kamer, kathedren en ziekenzaal, in rechtzaal, kamers van volksvertegenwoordiging en gemeenteraad, op het akkerland en in het schoollokaal, kortom in alle verhoudingen, zonder uitzondering, waarin God ons als Christenen een plaats geeft om Hem daar te dienen. Wij zijn wel door onzen Heiland gezonden in deze wereld als schapen in het midden der wolven, maar toch, Gode zij dank, als schapen in kuddeverband, onder onzen hemelschen Herder.

Gelijk op de groote, wijde heide de kudde achter den scheper aantrekt, schaaft naast schaaft, rij na rij, als het ware tegen elkander leunend en elkander steunend, zoo noodig elkander ook zachtjes, en ook

DEUTERONOMIUM 32: 21—29.

(Staten-vertaling)

Mijn toorn ontwaakte door hun ijdelheden en wat geen God is raakte aan mijn eer, zij, die geen volk zijn en die dwaasheid deden, doen Israel naar zijn booze werken weer. Want in mijn toorn heb Ik een vuur ontstoken, 't verteert de akkers, die eens vruchten gaven, de flanken van de bergen zullen rooken en 't vuur zal branden in de diepste graven.

Ja, kwaad op kwaad zal 'k naar hun tenten jagen, zij zullen 't doel van al mijn pijlen zijn, verteert van honger, van verderf en plagen, van wild gedierte' en slangen vol venijn. Van buiten zal het zwaard mijn volk onterven en in hun huizen zal verschrikking wonen, hun kinderen, hun gruisaards zullen sterven, ten grave gaan hun dochters en hun zonen.

Zoo niet de vijand honend dan zou vragen: Mijn hand is hoog, wie zag haar weerga ooit, heeft onze kracht niet Israel neergelagen? — Ik had in alle hoeken hen verstrooid. Want eigen raad voert Israel ten verderve en bij mijn volk wordt geen verstand gevonden. Mijn kind'ren, waart ge wijs, gij zoudt niet sterven, Ik had mijn toorn niet naar u uitgezonden.

A. v. B.

Melodie: Beza, Les Saints Cantiques, 1595.

wel eens wat minder zachtjes voortduwend, gelijk die kudde zoo in gelijkmattige cadans deinend daar henen golft als één wuivende, witte, wollen wade zich spreidend over het purperkleurig kleed der heide, alsoo zullen wij ook als geloovigen in ongebroke gemeenschap van leven over die eene, groote heidevlakte der wereld gaan, elkander in alles tot steun zijnde, niet elkander bakkig stootende en uitstootende, zoals in het nationale noodjaar 1944 die de kudde uiteenjagende Synode en de sindsdien in dezen zich solidair met haar gedragende kerken en geloovigen in die kerken deden in ons vaderland, maar wel elkander zoo noodig zachtjes en ook wel eens minder zachtjes (God ontdekke ons eraan en vergeve het ons, wanneer het eens wat al te hardhandig geschiedt) voortduwend en tot voortvaren manende, wanneer een schaaft uit de kudde zou dreigen achter te blijven; als aldus in de kudde mede voortbewogenen, dezen tot behoud van het kuddeverband uitgeoefenden aandrang ook allen en een ieder voor zichzelf aanvaardende en verdragende, en dat alles als één kudde onder onzen Eenigen Herder en achter Hem aan, gehoorzaam aan Zijn Woord. Het is naar onze overtuiging volkomen verantwoord het in dit verbond ook zóó te zeggen met de woorden van ons Avondmaalsformulier: Gelijk uit vele graankorrels één brood gebakken wordt en uit vele beziën samengeperst zijnde één wijn en drank vliet en zich on-

deeren vermengt, alsoo zullen wij allen, die door het waarachtig geloof Christus ingelijfd zijn, om Christus' onzes lieven Zaligmakers wil, Die ons tevoren zoo uitnemend heeft liefgehad, allen tezamen één lichaam zijn en zulks niet alleen met woorden, maar ook met de daad jegens elkander bewijzen. Komende tot die daad, ook vandaag en ook hier, zeggen wij: Daartoe helpe ons, ook bij de vorming van ons Verbond en van ons Verbond, de almachtige, barmhartige God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, door Zijn Heiligen Geest, Amen!

Ik heb gezegd.

P. GROEN.

Boekbespreking

S. P. Akkerman: „Breckbare waar”
Baarn, Bosch & Keuning N.V.

Evenals het vorige boek van dezen schrijver, speelt dit verhaal in Friesland. De taal is overwegend Nederlandsch, enkele zinnen zijn Friesch, een paar korte gesprekken in 't stadsfriesch geschreven, maar niet heel zuiver.

Akkerman vertelt, speelt menschen tegen elkaar uit, weet een pakkend verhaal te leveren — maar gaat niet diep. Dat Jelle, de jongen uit een achterbuurt, de zaak van zijn vroegeren patroon, bij wien hij als loopjongen begon, kan overnemen, is niet alleen een zaak van eigen flinkheid. Jelle en die zaak groeien naar elkaar toe, want Jelle gaat met hard werken vooruit; de zaak, door het slechte beheer van den jongen baas, hard achteruit. En zoo kan het gebeuren, dat Jelle in den crisistijd de zaak kon overnemen.

't Verhaal speelt rondom den flinken Jelle, wien alles voor den wind gaat: hij trouwt gelukkig, wordt financieel gesteund, erft later en komt goed door de crisis heen, met een zekeren durf en ondernemingsgeest.

Dat hij een geloovig man wordt, komt door den invloed van zijn vrouw, maar wordt psychologisch niet beschreven.

Zijn tegenspeler, Berend, begint als rijke zoon, trouwt met een half-adellijk meisje, ziet veel van de wereld, maar is ongelukkig in z'n huwelijk, slap in zaken, overbelast tijdens de crisis. Ook hier veel verhaal, veel gebeurtenissen, maar weinig zielkundige verklaring.

Akkerman geeft geen romans, maar als volksverteller heeft hij stellig aanleg, hoewel er uiterst zwakke plekken voorkomen in zijn boek. Toch zullen velen het met veel genoegen lezen, want het is, wat men noemt een „vlot” boek.

H. S.

Aart Romijn: „Vijf en veertig”. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

In een vrij snel tempo verschijnen de boeken van Romijn. Ze gaan er blijkbaar goed in, en dit is begrijpelijk. Leek het even, alsof hij een anderen koers zou inslaan, in dezen nieuwen roman sluit hij zich weer bij zijn eerste werk aan. Dit lijkt mij een wijs besluit, want dit soort boeken „ligt” Romijn, en het fantastische genre (Het beloofde land), niet. Een geboren realist moet zijn aard getrouw blijven.

Een crisisroman wordt ons hier gegeven, die niet alleen een zuiver beeld geeft van de benauwende jaren van den tweeden wereldoorlog, maar helder laat zien, welk een invloed zij uitoefenen op de uiterlijke gesteldheid van de menschen.

Wanneer een kantoorbiedende er toe komt, na een langen lijdensweg, het beroep van leedanzegger, dat hij vroeger verafschuwde als „kraaien”-werk, te aanvaarden als een godsgeschenk, dan moet er heel wat in en met hem gebeuren. En die innerlijke omzetting tengevolge van uiterlijke omstandigheden, weet Romijn voortreffelijk uit te beelden. Weer zijn vooral zijn vrouwenfiguren goed: het dappere vrouwtje, dat in het leven zelf moet leeren, dat het geloof pas waarde heeft, als het innerlijk doorleefd wordt, brengt haar man met Gods hulp, terecht.

Het godsdienstige element is, door den typisch Her-

amboestaven.
geduid met het
oers kent men
uit, dan wordt
te naaste ruim-
en buiten deze
dere bijzondere
p verschillende
aten, dat opge-
en opgehangen
Een dergelijke
de woning van
, een bescher-
sche beteekenis

toch een goed figuur slaan, niet waar? Maar men graait en grijpt naar eenig houvast, terwijl, als er iets te grijpen valt, het zoo glad en glibberig en vies is, dat je het van schrik maar weer o zoo gauw loslaat. Maar, men komt boven. De vrouwen en kinderen verdwijnen meteen in de woninkjes, de mannen gaan op zij, en uit dien kring treedt een kephala-kampong naar voren, die je op buitengewone wijze begroet: de voeten gesloten, het lichaam in de heup doorgelopen, het hoofd op, want de Dajak is vrijmoedig en ziet U aan, de linkerhand op de rechterborst, de rechterarm gebogen naar voren, zoodat de hand hoog gehouden wordt en zoo geeft hij U een hand en spreekt een soort van welkom uit. Ik zeg: een soort van welkom. het eigenlijke welkom komt nóg.

Recht tegenover de binnendeur van de kephala-kampong is op de vóórgalerij, met den rug tegen den voorwand van het gehele huis, een verhooging aangebracht, waarop fluks eenige schoone matten worden gespreid. Andere jongemannen loopen toe met meer matten, die vóór die verhooging, dus op den grond, komen te liggen. Wanneer dat alles is neergelegd, gaan de gasten eerst zitten en wel op die verhooging; de kephala-kampong, of één der oudsten, zet

zich op den grond tegenover den gast en al het andere manvolk gaat ter weerszijden van hun chef zitten, zoodat de kring gesloten wordt. Allen halen nu hun rookgeroi voor den dag, leggen dat voor zich neer en ledereen zwijgt. Pantomine. Dat is het welkom.

Waterdoornat zaten we dus op de eereplaats en zwegden, zwegden en rookten. Het is onder de Dajaks geen gewoonte een bezoeker eenigen drank ter verfrisching aan te bieden, maar blijkbaar op de hoogte zijnde van de Europeesche gewoonten, werd er iemand weggestuurd, die na eenige oogenblikken terugkwam met..... een paar fleschjes. Fleschjes met een capsule. Ik kon wel juichen van blijdschap; die menschen konden bij mij geen kwaad meer doen! Verder nog vielen mijn oogen uit hun kassen, toen een ander met twee steenen kopjes en een glas kwam aanzetten. Open maken en volschenken was het werk van een oogenblik en toen maar drinken, heerlijk drinken. „Pas op”, zei de dokter, „het is wijn”, maar ik had dorst..... en dronk het kopje half leeg. Ik zal U de naderhand opkomende hoofdpijn niet beschrijven; ik ben bang, dat ik dan weer hoofdpijn krijg..... Afijn, nu weet ik, die nooit van sterke dranken hield, wat koppige wijn is. Maar dat ik dat leeren moest op een afstand van

zoo veel honderd kilometer van de beschaving, nee, dat had ik niet gedacht.

De dokter opende toen het gesprek, door naar de patiënte te vragen. Ik vroeg mij af, hoe hier gewerkt kon worden. Want uit het gesprek bleek ons, dat het er hier, ondanks den importwijn, nog heel primitief toeging. De vrouw in kwestie, lag nog op haar matje in haar eigen afdeeling, met het kindje nog steeds bij zich. Het was nu de vierde dag..... ze had nogal pijn en koorts. Ter bestrijding van deze euvelen was, voor veel geld of giften in natura zoals kippen, gelten of varkens, een dukun¹²⁾ gekomen, die door belgerinkel, tromgeroffel, gebeden en het branden van allerlei naar-riekend spul, alsmede door massage en oblat kampong¹³⁾ trachtte de lijderes te helpen. Ik was benieuwd of de dokter nu een dispuut zou openen met zijn „geachte collega”, maar heel wijselijk wachtte hij tot die van vermoeidheid eens ophield. Inmiddels was er veel water gekookt, had de dokter zich van andere kleeren voorzien en was hij begonnen aan de voorbereidende werkzaamheden, want er moest operatief worden ingegrepen. J. P. MOERKOERT.

¹²⁾ Medicijnman of -vrouw.

¹³⁾ Dorpsmedicijn; vaak tooverij.

§ 7. DE EVANGELIST IN KERK EN PERS. (Vervolg).

Een overzicht werd gegeven tot de Synode van Middelburg 1896.

e. Kerkelijk werd de zaak dus in 1896 beslist, doch daarna is in geschrift en blad de discussie over den evangelist voortgezet. Dr P. A. E. Sillevius Smitt heeft in zijn dissertatie over „De organisatie van de chr. kerk in den apostolischen tijd” (1910) zich als volgt verklaard inzake de evangelisten: „Hun ambt was niet blijvend, maar extraordinair en transitoir” (buitengewoon en voorbijgaand; bl. 138). Waarom zulks het geval is wordt niet nader aangewezen.

Prof. H. Bavink had in den eersten druk van zijn Geref. Dogmatiek, deel 4, bl. 67 (in het jaar 1901) onder meer het volgende geboden: de hulpzendingen der apostelen heeten wel evangelisten; zij komen in drie opzichten met de apostelen in enger zin overeen: „1e daarin, dat zij ook dienaren Gods of van Christus zijn,..... en niet maar een charisma hebben ontvangen,..... doch werkelijk krachtens een bijzondere roeping en aanstelling een ambt dragen, onder een bepaalden naam,..... met een eigen rang en plaats,..... en met een speciale taak,.....; 2e dat hun ambt niet tot een plaatselijke kerk beperkt is, maar zich uitstrekt tot alle kerken, tot de ecclesia universalis,..... zoodat zij naar de oudkerkelijke verklaring pantachou periontes ekertuton (overal rondtrekkend predikten) en macht en gezag hadden over alle kerken,.....; 3e dat zij deelnemen aan den grondlegenden en gemeentestichtenden arbeid der apostelen,..... In den na-apostolischen tijd verdwijnt het ambt geheel en wordt de naam sedert Tertullianus, Origenes en Eusebius gebruikelijk voor de schrijvers der vier evangeliën, die als het ware de personen der evangelisten overbodig maken”.

Dat alles bleef gehandhaafd tot in den vierden druk van deze dogmatiek (deel 4, bl. 316/17; 1930).

In 1912 ontspan er zich een debat over den evangelist tusschen Ds K. v. Dijk, toen missionair predikant te Keboemen, en Prof. Sillevius Smitt, in het Geref. Theol. Tijdschrift, Ds Van Dijk verdedigde het evangelistenambt voor heden, Prof. Sillevius Smitt bestreed dat. Later heeft Ds Van Dijk nog in De Macedoniër met Dr B. J. Esser erover gediscussieerd. Prof. Sillevius Smitt bestreed Ds Van Dijk vooral met het argument, dat het evangelistenambt gebonden was aan het apostolische tijdvak, aan de apostelen zelf en daarom maar tijdelijk was. De Heraut, no. 1798, 1912, maande aan om geen twistpunt op te werpen, daar Prof. Sillevius Smitt Ds Van Dijk afdoende had weerlegd, en nu moest Ds Van Dijk zich laten overtuigen (!); (zie ook meerderheidsrapport, bl. 3, waar dit alles wordt gereleveerd onder b. De kerkelijke pers).

Prof. H. Bouwman (Geref. Kerkrecht, deel 1, bl. 354; 1928) meent eveneens, dat evangelist geen blijvende functie was, en voegt eraan toe, dat in het oog gehouden moet worden, dat ze „niet zozeer ambtsdragers waren, maar charismatici, die óf vrijwillig, óf volgens opdracht het evangelie verkondigden”. „Evangelist” als naam voor de missionarissen zou ook misverstand kweken, daar die naam in gebruik is voor opwekkingspredikers enz. Hij citeert Warneck (Evang. Missionlehre, bl. 20): „De missionaris is meer dan evangelist; hij is ook leeraar, bijbelvertaler, uitdeeler der sacramenten, organisator der gemeenten enz.” En voegt er aan toe: „Wel is heden ten dage elke missionaris een evangelist, maar niet elke evangelist een missionaris. In elk geval was de evangelist, zooals wij hem in het N. Testament zien, geen ambtsdrager in een plaatselijke kerk, maar tijdelijk ergens werkzaam om het evangelie te verkondigen, of om de pas gestichte gemeente te sterken en te ordenen” (bl. 354).

Prof. A. G. Honig (Handboek der Geref. Dogmatiek, 1938, bl. 742) sluit zich aan bij Calvijn: „Het

is een tijdelijk, een extra-ordinair ambt, dat in gestelde kerken geen plaats vindt, maar in de dagen van de planting en de reformatie der kerk noodig is (Inst. IV, 34)”. — Dit citaat luidt even anders dan de vertaling van Prof. Sizoo en den Latijnschen tekst. Inst. IV, 34 zal drukfout zijn voor: Inst. IV, 3, 4. — Prof. Honig voegt nog toe: „De Nederlandsche Gereformeerde Canonici (= kerkrechtelijke geleerden) hebben zich met deze opvatting vereenigd”.

f. Daartegenover staan ook andere uitingen. Het meerderheidsrapport citeert in een bijlage op bl. 15 Ds J. van Andel in diens uitlegging van den brief aan de Efeziërs (uitgegeven bij D. Donner, Leiden, 1894). Deze schreef bij 4:11: „De beide genoemde diensten (apostelen en profeten, Fr.) hebben met elkander gemeen, dat zij buitengewoon en voorbijgaande zijn. Van de twee laatstgemelde diensten, die van den evangelist en die van den herder en leeraar, laat zich het tegengestelde zeggen. Zij zijn gewoon en blijvend. Beide beantwoorden aan de eerstgenoemden. In den evangelist vindt men iets van den apostel, in den herder en leeraar iets van den profet terug. De evangelist is de zending; zijn werk is het om het evangelie te prediken aan hen, die nog niet geroepen zijn, de geloovigen te vergaderen, de gemeente onderouderlingen te stellen, en zoolang er uit haar midden nog geene leiders der kudde gevonden kunnen worden, zelve zich met hare leiding te belasten”.

Dr R. Schippers heeft bij zijn promotie in 1938 aan zijn proefschrift over „Getulgen van Jesus Christus in het Nieuwe Testament” als dertiende stelling toegevoegd: „Bij de a.s. revisie van de Zendingsoorde der Geref. Kerken worde er rekening mee gehouden, dat Christus voor de vervulling van de zendingroeping der kerk haar een speciaal ambt, naast dat van de dienaren des Woords, gegeven heeft”. We hebben nergens een nadere toelichting van zijn hand kunnen vinden, doch de tekst van die stelling wijst o.l. duidelijk in de richting van het evangelistenambt.

In 1949 gaf Ds K. Doornbos (Wormer) een brochure „Zending naar Geref. beginselen” en daarin handelt het eerste hoofdstukje al dadelijk over „het ambt van de gezondene” (bl. 3—10). Hij bespreekt een drietal bezwaren tegen de erkenning van het evangelistenambt, doch komt tot de conclusie, dat dit ambt recht van bestaan heeft zoolang er nog kerken te planten zijn.

En hiermee willen wij ons overzicht besluiten. Wij beperkten ons tot gereformeerde schrijvers, daar anders te veel stof naar voren gebracht moest worden. En daaraan hebben we niet zooveel.

Als we het geheel overzien, dan blijkt, dat niemand ontkent, dat de evangelist in den apostolischen tijd een ambtsdrager was met een eigen speciale ambts-taak. Sommigen leggen daarbij echter wel nadruk op het buitengewone door op het charismatische te wijzen, om zodoende dat ambt als een bijzondere genadegave aan te merken. Waaruit dan de redeneering volgt bij sommigen, dat het meer een charismatische werkzaamheid dan een ambt is geweest. Doch ofschoon den evangelist als ambtsdrager erkennend voor den apostolischen tijd, wil men hem nu niet meer en dat op onderscheiden gronden, waarover wij nu nog in het kort handelen. Rotterdam. FRANCKE.

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 37

DOMINI CANES

Amice,

De schrijver Zolt V. Harsanyi heeft een boek geschreven over het leven van Galilei. In de nederlandse vertaling heet deze „roman van Galilei's Leven”: „Een Hemelbestormer”.

In het 2e deel, bl. 169, komt een aardig verhaaltje voor. Galilei had n.l. als astronoom over den bouw van het heelaal allerlei nieuwe opvattingen leeren huldigen, grootendeels in overeenstemming met die van Copernicus. Maar, zooals dat meer gaat, wie wat nieuws zegt, krijgt altijd tegenstanders. Onder hen zijn er, die de kwestie in onderzoek nemen. Maar er zijn er meer, die dit niet doen en maar napraten wat „gangbare meening” heet. Ze sluiten zich aan in een front vóór de gangbare meening en tegen het nieuwe, en bereiken in hun gezelschap soms heel wat; want getal beteekent in veler oog meer dan gewicht.

Zoo is het ook met Galilei verlopen. Wij doen niet mee aan de domme scheldkanonades, die sommige critici deswege openen speciaal tegen „de kerk”. Want het was de toenmalige wetenschap evenzeer als de toenmalige (roomsche) kerk, die Galilei gedwarsboemd heeft.

Nu had Galilei ook wel Dominicaanse paters tegen zich. De Dominikaner-orde heet gesticht te zijn door den „heiligen” Dominicus, geboren in 1170, in een castiliaansch dorpje; we zijn dus in Spanje. De orde heeft zich vermaardheid verworven door onderscheiden beroemde predikers. En dan ook door ijverige verdedigers der waarheid. Goote theologen en missionarissen zijn van deze Dominikaner-orde uitgegaan. Maar in dien tijd beteekende de ijver ter verbreiding van de waarheid meteen levendige belangstelling voor de inquisitie. Die was vaak meer

een staats-, dan een kerkorgaan, en had meermalen een Dominikaan in den voorzitters-stoel. En natuurlijk zijn ettelijke professorenkatheders door deze knappe en onder strenge discipline staande Dominicanen bezet geweest.

Het is geen wonder, dat Galilei, die vaak door onzichtbare vijanden belaagd werd (dat komt wel meer voor), meermalen ook den Dominicanen-kant uitkeek: wat zouden ze daar tegen hem uithalen?

Maar op zekeren dag had Galilei het weer goed. Hij meende, dat de oppositie tegen één van zijn boeken geluwd was: de wind scheen weer gunstig te zijn. En op dien moelen dag liep hij een kerk binnen: de Santa Maria Novella. „Hij bleef staan onder den preekstoel, waar zestien jaar geleden Pater Caccini gepreekt had tegen zijn „xondige theorieën”. Toen liep hij naar de Spaansche kapel en keek naar Orcagno's beroemde fresco, de verheerlijking van de ecclesia militans (de strijdende kerk)”. En op dat schilderstuk kwamen ook de Dominicaanse paters voor. Maar hoe? Niet als eerbiedwaardige mannen in hun ornaat, maar als honden. Zwart gevlechte witte honden. Honden is in 't latijn: canes. En „Domini” beteekent: „des Heeren”. De woorden „Domini canes” beteekenen dus: „des Heeren honden; honden-van-den-Heere”.

Dat was een hatelijke woordspeling geweest: „Dominicanen” verbasterd in „Domini canes”. Heel wat spot, en verborgen woede over de inquisitie was in die hatelijke verbastering tot uitdrukking gebracht. „Een hond” is meermalen als leelijke en verachtelijke creatuur bedoeld. Maar er zijn ook nuttige honden. Bijvoorbeeld: waakhonden. En in dat fresco hebben de Dominicanen als Domini canes een eereplaats in de strijdende kerk als waakhonden. De hatelijke woordspeling — aldus Zolt v. Harsanyi — was door dat fresco „tot den hoogsten lof geworden”.

En dat kan.

Want de hond moge in het Oude Testament vaak met verachting genoemd worden, een „dood hond” moge wel bij uitstek gelden als verachtelijk, toch kan de hond in combinatie komen met het mooiste wat er in de wereld is, en een naam draagt, dien wij aan God en aan zijn Zoon toeschrijven. Hond kan samengaan met herder: dan krijgt ge herdershonden. Honden van den Heere zijn honden van den Herder. De wachthonden van den Goeden Herder zijn Domini canes. Job had herdershonden (3^o), domini canes: honden van een rijken heer. En Jesaja 56:10 v. kent ze ook, tenminste volgens onderscheiden exegeten. Volgens hen zijn het daar Domini canes: honden van den Heere van hemel en aarde, den Herder der kudde: alleen maar, ze heeten stomme honden, die niet eens kunnen blaffen. Leiders aldus, die hun taak niet verstonden; hun taak van bescherming der kudde onder den Herder.

Of die exegese van Jes. 56 juist is? Het wordt door anderen betwijfeld. Maar dat behoeft ons niet meer op te houden. Want dit is wel een bijbelsche gedachte: er zijn leiders, die door als herdershonden te blaffen, de schapen en hun bewakers tegen gevaren moeten waarschuwen. Maar als ze nalaten te blaffen, dan hebben de vijanden vrij spel.

En zoo komt er een mooie zin in dat om beurten schimpende, om beurten prijzende onderschrift: Domini canes. Honden-van-den-Heer — als dat wachters zijn, die de schapen kelen, dan is hun bedrijf vervloekt. Maar zijn ze aan den Herder onderworpen, en blaffen ze om werkelijke gevaren aan te wijzen, dan hebben ze een functie onder den Herder — prachtige Domini canes.

Er zijn er, die de „honden” alleen maar als onrein kennen, onrein en veracht. Waar de Herder is, daar wordt niet blaft, zeggen ze. Maar de Herder zegt: waar ik ben, daar moeten de Domini canes blaffen.

Alleen maar — om de kudde bijeen te houden onder den herdersstaf. En om de wolven en de dieven te signaleeren.

Ik mag lijden, dat jij een hond-van-den-Heere wordt. Geen dominikaan, maar een Domini canis. Geen Galilei's bekampende, doch de vijanden van de Schrift. Ook al heeten ze herders-in-de-ocumene.

Met besten groet, t.t.

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik teekende U de politieke soort, die zich thans partij van den arbeid noemt. Als gij nu de kamerdebatten eenigermate gevolgd hebt, moet gij wel tot de conclusie komen, dat deze teekening door de nieuwste feiten evenzeer gedekt wordt als de oude het vermogen. Hier is de grondlijn: het hoofd vreesde de hand, de hand het hoofd. De hand — dat is de minister die bezuinigen wil. Het hoofd wordt dan vertegenwoordigd door het kamerlid.

De minister moet stroomopwaarts en tegenstroom en tegenwind zijn fel. Het kamerlid doet, alsof hij aan den wal staat als de beste stuurman. Den minister de verantwoordelijkheid, het kamerlid wascht zich straks in een kiezersvergadering de handen in onschuld. Men noemt zulks taktiek.

En dan is er weer een ministerie, dat ons volk evenmin de volle waarheid en werkelijkheid durft voor te houden.

Het zoekt de hulp weer voornamelijk in belastingverhooging en maakt den druk voor het bedrijfsleven zwaarder, terwijl het tegelijk tot productievermeerdering maant.

Hier is weer echt de socialistische mentaliteit; men kan tegelijk twee volkomen tegenstrijdige dingen doen.

Want meerdere productie vereischt de mededinging op de wereldmarkt, waarom men in Amerika zegt: zijn ze daar in Nederland nu heelemaal mal geworden?

En het zijn niet de Amerikanen alleen, die dit zeggen.

Nu zit er in dit alles stembustaktiek, maar dit neemt niet weg, dat deze taktiek tot machteloosheid leidt.

vormden geest, niet het best geslaagd, is soms zelfs zwak. Maar desondanks is het Romijn's sterkste boek, dat men met ontroering leest. H. S.

Jaap Wind: „Bericht van je jongen”. Baarn, Bosch & Keuning N.V.

Men vraagt zich af, of dit kleine boekje nog wel reden van bestaan heeft, nu de Indische kwestie schijnt afgedaan te hebben en alle soldaten zijn teruggekeerd. Toch kan men zijn bestaansrecht wel verdedigen. De brieven van dezen soldaat, die niet terugkeerde, openbaren een mentaliteit, die in de oorlogsbrieven vaak verzwegen wordt. Het spreekt van een zwaren strijd, niet tegen opstandelingen, maar tegen eigen vleesch en booze lusten. In zooverre is het goed. Maar het verloop van dien strijd is zeer onevenwichtig beschreven. Naast goede gedeelten staan zeer veel zwakke stukken. De schrijver heeft zijn stof niet aangekund, het is gebleven bij een poging, het innerlijk leven van een geloovigen jongen te peilen, wiens godsvrucht het uiteindelijk won van zijn felle tegenstanders; vleesch en wereld. H. S.

Men nigen, begint. En w uit de vergaam moeilijke schatte. weg nie leider w pas bre waarom verliez. Het bezig een pol dat me durft. zelfs v besprek en naa gaan, r arbeid het vo den ar kan. T dat on ter was kelen, v vinding. Wel zoo hoc ten. D mag zc werd g hulp g en nu l besprek chen in und g mit cin thans a slot va ste cor zeggen, staatem dat he moet g. De h zicht b zeiden. Groes dit de en kan. Weln kenten zelf de beduid kunnen. Christe dom me macht. Europeu religieu volle w ook ges mensche zoo wo vinden. Dit r Ook er over kelijke fessor Aristot geleere. Hoe ving va te spre gewaag beduid den go modern zich he toch in gelost? torische van een onderw zooals gelijken godsdie sociolog. Heef stalling voor oc. Nu n dernen eind is heldens nis niet. Maar vrijheid in de h hij vers lute”; goed, z schap